

Agnieszka Szostak

„FUNKCJE MUZEUM WSPÓŁCZEŚNIE”, MALBORK 25.10.2012 – RELACJA Z KONFERENCJI

25 października 2012 roku odbyła się konferencja „Funkcje muzeum współcześnie”, której organizatorem było Muzeum Zamkowe w Malborku. Uczestnikami byli pracownicy muzeów, przedstawiciele wyższych uczelni oraz organizacji pozarządowych, łącznie blisko 90 osób.

Jak deklarują organizatorzy, zapraszając do udziału w obradach:

[...] chcemy włączyć się w debatę społeczną nad obliczem polskiego muzealnictwa w XXI wieku. Nasze zaproszenie kierujemy do osób nieprzypadkowych, które poprzez swoją dotychczasową pracę zawodową z różnych perspektyw obserwują zmieniające się uwarunkowania funkcjonowania w Polsce tych instytucji kultury. Nasza malborska debata w dużym stopniu ma przyczynić się do upowszechnienia – adresowanych do środowiska muzealników – postulatów modernizacyjnych. Tradycja i podejmowane przez muzea inicjatywy nie zawsze są właściwie rozumiane. Czy rzeczywiście sposób pracy polskich muzeów powinien zasadniczo się zmienić? Czy należy weryfikować dotychczasowe funkcje naszych placówek? Pragniemy, by to forum wymiany doświadczeń i przemyśleń było ważnym głosem dyskusji i przyczynkiem do nakreślenia kierunków dalszej pracy środowiska muzealnego¹.

Tematyka prezentowanych referatów skupiona była głównie wokół funkcji edukacyjnej i upowszechnieniowej muzeów, specyfiki muzeów etnograficznych oraz muzeów w obiektach sakralnych. Osobny wątek stanowiły referaty prezentujące prowadzone aktualnie badania dotyczące muzeów – badania potrzeb publiczności, autentyczności w działalności muzeów, sposobów prezentacji zbiorów oraz atrakcyjności turystycznej wystaw. Ponadto wystąpienia dotyczyły problematyki kształcenia kadr muzealnych.

Referat wprowadzający dr. Mariana Sołtysiaka z Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku, a także muzealnika i eksperta Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie ochrony dziedzictwa poświęcony był zagadnieniu tożsamości muzeum. Autor w syntetyczny sposób przedstawił najważniejsze zagadnienia i problemy współczesnych muzeów: organizacyjne, finansowe

¹ <http://www.zamek.malbork.pl/index.php?p=wydarzenia&aid=95> [odczyt: 31.10.2012].

oraz wynikające z przepisów ustawowych. Podkreślił znaczenie tradycyjnych funkcji muzeów w kontekście obecnych przemian społecznych, w szczególności w zakresie edukacji kulturalnej. Następnie omówił tradycyjne funkcje muzeów, a w szczególności znaczenia kolekcji w kształtowaniu programu ich działalności. Zwrócił uwagę na zagrożenia wynikające z rozwoju Internetu jako alternatywnej formy uczestnictwa w kulturze względem kontaktów z autentycznymi zbiorami na prezentowanych wystawach. Zmiany oczekiwania co do obecnej roli muzeów przenoszą akcenty z działalności naukowej (naukowego opracowywania zbiorów) na działalność edukacyjną i upowszechnieniową. Ponadto ukazał zagrożenia związane z obowiązującymi przepisami prawa dopuszczającymi sprzedaż eksponatów oraz umożliwiającymi łączenie instytucji kultury. Wskazane czynniki oraz pozamerytoryczne (głównie polityczne) kryteria doboru kadr w muzeach mogą negatywnie wpływać na działalność muzeów regionalnych i utratę ich tożsamości.

Głównym tematem dwóch kolejnych wystąpień było kształcenie kadr muzealnych – przedstawione z perspektywy uczelni oraz muzeum. Dr Radosław Lolo Prodziekan Wydziału Historycznego Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztorza w Pułtusku w referacie *Kierunki i możliwości rozwoju zawodowego kadr muzealnych w świetle krajowych ram kwalifikacji* przedstawił zagadnienia tworzenia programów studiów zgodnie z tzw. systemem bolońskim oraz krajowymi ramami kwalifikacji. Krajowe ramy kwalifikacji to próba zdefiniowania umiejętności, wiedzy i postaw studentów na trzech stopniach kształcenia, odejście od kierunków studiów na rzecz rezultatów kształcenia i określenie kwalifikacji zawodowych. Tworzenie programów studiów uwzględniających, zgodnie z obecnymi trendami, zajęcia praktyczne powinno odbywać się z udziałem środowiska muzealników.

Prezentacja mgr. Marka Stokowskiego – kustosza Muzeum Zamkowego w Malborku pt. *Ludzka twarz muzeum – o szkoleniach pracowników pierwszego kontaktu ze zwiedzającymi* poświęcona była zagadnieniom szkoleń pracowników instytucji kultury. Przedstawiono założenia międzynarodowego projektu Echocast z lat 2003–2006, w którym uczestniczyli pracownicy Muzeum Zamkowego w Malborku.

Celem projektu była analiza potrzeb treningowych personelu instytucji dziedzictwa kulturalnego pracujących w bezpośrednim kontakcie z odwiedzającymi, a następnie opracowanie i wydanie programu i materiałów szkoleniowych, przygotowanie podręczników². W ramach programu ECHOCAST stworzono osiem modułów szkoleniowych [...] [obejmujących zagadnienia] bezpieczeństwa i higieny pracy, obsługi klienta, sposobów radzenia sobie z trudnymi sytuacjami oraz umiejętności rozpoznawania i odpowiedniego reagowania na różne potrzeby zwiedzających (ze szczególnym naciskiem na potrzeby osób niepełnosprawnych, dzieci i seniorów). Ponadto stworzone zostały trzy moduły szkoleń dla przewodników muzealnych pt. „Kompetentne oprowadzanie”³.

² <http://www.mck.krakow.pl/page/projekty> [odczyt: 3.11.2012].

³ http://www.wilanow-palac.pl/strona/11/azm_wazne_informacje.html#content [odczyt: 3.11.2012].

Materiały powstałe w ramach projektu zostały wykorzystane w roku 2011 podczas szkoleń w ramach Akademii Zarządzania Muzeum⁴.

Cykl wystąpień poświęconych badaniom różnych aspektów działalności muzeów rozpoczął się referatem mgr Anny Czyżewskiej pt. *Muzea etnograficzne oraz skanseny – aktualna sytuacja i perspektywa rozwoju*. W prowadzonym przez Stowarzyszenie Pracownia Etnograficzna badaniu zwrócono uwagę na zmianę postrzegania tych muzeów i wzrost zainteresowania ich ofertą wśród wybranych grupy odbiorców – młodzieży, rodzin z dziećmi, społeczności lokalnych. Rozbudowa ich infrastruktury, powstanie nowych instytucji tego typu, coraz ciekawsza oferta edukacyjna oraz organizowane w skansenach imprezy – to najważniejsze trendy zaprezentowane we wnioskach z przeprowadzonego badania, którego raport podsumowujący ma ukazać się w grudniu bieżącego roku.

Dwa wystąpienia poświęcone były prezentacjom tworzonych wystaw muzealnych. Dr hab. Kazimierz Grązewski – historyk, prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie – w referacie *Nowe muzeum w Działdowie – nowe funkcje i wyzwania* zaprezentował założenia wystawy w nowo tworzonym muzeum w Działdowie. Multimedialne muzeum mieścić się będzie w wyremontowanym ratuszu. Jego cel to stworzenie atrakcji turystycznej i promocja miasta. Ekspozycja muzeum poświęconego tematyce historii zakonów, ze szczególnym uwzględnieniem zakonu krzyżackiego, prezentować będzie historię walk oraz życie codzienne z wykorzystaniem elementów interaktywnych.

Druga prezentacja dr. hab. Krzysztofa Narojczyka, historyka, prof. Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie pt. *Wizualizacja przestrzeni historycznej na przykładzie obrazu „Bitwa pod Ostrołęką”* skupiła się przede wszystkim na przedstawieniu sposobów uatrakcyjnienia przekazu historycznego zawartego w dziele sztuki o tematyce batalistycznej poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii. Autor na przykładzie konkretnego dzieła sztuki zaprezentował, jak zastosowane multimedia mogą przyczynić się do uatrakcyjnienia form komunikacji oraz sposobów przekazywania wiedzy historycznej.

Edukacyjnej funkcji muzeów poświęcone było wystąpienie mgr Dominiki Raduńskiej, muzealnika z Muzeum im. ks. dr. Władysława Łęgi w Grudziądzu. Autorka w referacie pt. *Rola edukatora muzealnego – nie tylko zajęcia dla dzieci* przedstawiła działalność edukacyjną Muzeum w Grudziądzu, obejmującą zajęcia kierowane do różnych grup odbiorców (nauczycieli, specjalistów, grup zagrożonych wykluczeniem). Na podstawie doświadczeń i obserwacji stopnia zainteresowania prezentowaną ofertą stwierdziła, że największym zainteresowanie cieszą się zajęcia warsztatowe, interaktywne oraz w plenerze. Zwiedzający są słabo przygotowani do samodzielnego odbioru prezentowanych wystaw, natomiast bardzo zainteresowani uczestnictwem w różnego typu zajęciach zorganizowanych, pozwalających na aktywne i bezpośrednie doświadczanie historii.

⁴ Więcej informacji na temat Akademii Zarządzania Muzeum można znaleźć na http://www.wilanow-palac.pl/akademia_zarzadzania_muzeum_program_pilotazowy.html [odczyt: 3.11.2012].

W podobnym kontekście wypowiadał się dr hab. Mirosław Boruszczak, prorektor, prof. Wyższej Szkoły Turystyki i Hotelarstwa w Gdańsku, który w referacie pt. *Edukacyjne znaczenie zamków na wybranych przykładach* przeanalizował ofertę edukacyjną zamków w Bytowie, Słupsku, Gniewie i Kwidzynie. Wszystkie te miejsca proponują turystom interdyscyplinarne ich zwiedzanie i zajęcia oparte na idei żywej lekcji historii, dającej możliwość poznawania historii przez jej doświadczenie.

Na zakończenie mgr Krzysztof Łukawski, historyk z Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku w referacie *Muzeum jako fabryka eventów?* przedstawił szanse i zagrożenia związane z organizacją imprez w muzeach. Organizacja tego typu przedsięwzięć na zasadach komercyjnych jest formą wsparcia finansowego muzeów. Ponadto organizacja imprez o charakterze masowym wpływa na zmianę ich relacji z organizatorem, najczęściej jednostką samorządu terytorialnego – wzmacnia wizerunek muzeum jako instytucji prowadzącej działalność ukierunkowaną na potrzeby społeczności lokalnej. Zgodne z obecnymi trendami tworzenia nowych przestrzeni muzealnych jest również projektowanie sal konferencyjnych, kawiarni, restauracji. Jednak znaczne zaangażowanie w działalność eventową i komercyjną może być zagrożeniem dla realizacji misji muzeum. Organizacja tego typu przedsięwzięć pochłania czas pracowników (co zwłaszcza jest odczuwalne w małych instytucjach) i może odciągać ich od prowadzenia działalności statutowej. W szerszym wymiarze wpływa na zmianę wizerunku muzeum, czego przykładem jest muzeum w Sierpcu, które jest odwiedzane przez sporą liczbę turystów nie ze względu na prezentowaną wystawę, ale na organizowane imprezy.

Zaplanowane referaty dr. Zygmunta Kruczka z Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie pt. *Ocena jakości produktu turystycznego muzeum na przykładzie wybranych muzeum miasta Krakowa*, dr Elżbiety Nieroby adiunkta w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego pt. *Prawodawca czy tłumacz – o zmieniającej się roli muzealnika we współczesnym świecie* oraz dr. inż. Marka Nowackiego wykładowcy z Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu pt. *Autentyczność w percepcji osób zwiedzających muzeum* zostały zaprezentowane skrótowo ze względu na nieobecność autorów. Wszystkie wystąpienia zostaną opublikowane w materiałach konferencyjnych, które organizatorzy zamierzają wydać w najbliższym czasie.

Tematyka konferencji i poszczególnych wystąpień dotyczyła wielu zagadnień z zakresu bieżącej działalności muzeów – ich roli i znaczenia w obecnym świecie. Stanowiła udaną próbę uchwycenia zjawisk zachodzących we współczesnym muzealnictwie oraz zmian w postrzeganiu muzeów. Dała również krótki przegląd aktualnie prowadzonych badań z zakresu różnych aspektów ich działalności.